

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 1997-1998

11 december 1997

HANDELINGEN

COMMISSIEVERGADERING

COMMISSIE VOOR CULTUUR EN SPORT

Interpellatie van de heer Michiel Vandenbussche tot de heer Luc Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, over het leesbevorderingsbeleid en de subsidiëring van culturele tijdschriften, naar aanleiding van het mogelijk verdwijnen van het Nieuw Wereldtijdschrift

Interpellatie van de heer Jos Stassen tot de heer Luc Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, over het Vlaams literair landschap na het verdwijnen van het Nieuw Wereldtijdschrift

Commissie voor Cultuur en Sport

Donderdag 11 december 1997

VOORZITTER : De heer Louis Brill

– *De interpellatie wordt gehouden om 14.43 uur.*

Interpellatie van de heer Michiel Vandenbussche tot de heer Luc Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, over het leesbevorderingsbeleid en de subsidiëring van culturele tijdschriften, naar aanleiding van het mogelijk verdwijnen van het Nieuw Wereldtijdschrift

Interpellatie van de heer Jos Stassen tot de heer Luc Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, over het Vlaams literair landschap na het verdwijnen van het Nieuw Wereldtijdschrift

De voorzitter : Aan de orde zijn de samengevoegde interpellaties van de heer Vandenbussche tot de heer Martens, Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, over het leesbevorderingsbeleid en de subsidiëring van culturele tijdschriften, naar aanleiding van het mogelijk verdwijnen van het Nieuw Wereldtijdschrift en van de heer Stassen tot minister Martens, over het Vlaams literair landschap na het verdwijnen van het Nieuw Wereldtijdschrift.

De heer Vandenbussche heeft het woord.

De heer Michiel Vandenbussche : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, dames en heren, het is voor velen een dubbele klap geweest : enerzijds vernamen we de dood van Herman De Coninck, maar kort nadien bereikten ons ook de berichten dat het Nieuw Wereldtijdschrift zou verdwijnen.

In de berichtgeving en de commentaren terzake werd naar ons gevoel terecht gewezen op de rol van de Vlaamse overheid ten aanzien van het letterenbeleid in het algemeen. Naar aanleiding van het mogelijke verdwijnen van het Nieuw Wereldtijdschrift leek het ons goed de minister te ondervragen over zijn beleid terzake.

Naar onze mening is het niet ten onrechte dat men ook de relatie tussen dat beleid en de hele problematiek van de literaire, kunstkritische en culturele tijdschriften bekijkt. Iedereen die maar enigszins begaan is met de literaire tijdschriften, weet dat het Nieuw Wereldtijdschrift een ware ambassadeur is voor de uitstraling van wat Vlaanderen aan kwaliteitstijdschriften te bieden heeft. Het was – en is op dit ogenblik nog steeds – een van de boeiendste en internationaal gerichte publicaties in het Nederlandse taalgebied.

Het blad was verbonden met een man die het kruidde en smaak gaf, met name Herman De Coninck. Zoals de redacteur Cultuur van De Morgen, Eric Rinckhout, terecht schrijft: 'Het Nieuw Wereldtijdschrift bracht de letteren in de krantenkiosk en het straatrumoer in de letteren.' Met het verdwijnen van het Nieuw Wereldtijdschrift zou Herman De Coninck voor een tweede keer worden begraven, zoals uitgever Leo De Haes het in een publieke tribune van voornoemde krant stelde.

Het zou al te gemakkelijk zijn en van enggeestigheid getuigen indien de overheid het overkop gaan van een prestigieus literair tijdschrift louter zou beschouwen als het resultaat van de economische wetmatigheden van de vrije markt en zijn handen in onschuld zou wassen. Zo eenvoudig liggen de zaken ons inziens niet. Wie begaan is met de kwaliteit in het cultuurbeleid van de Vlaamse regering, rekent er dan ook op dat tekst en uitleg wordt verschaft bij de mogelijkheden om die ramp – mischien is het woord wat zwaar, maar toch – te voorkomen.

Natuurlijk kan men vaststellen dat het Vlaams publiek onvoldoende leest, dat de leescijfers van populaire magazines wel de drempel van de economische leefbaarheid halen en dat de kijkcijfers van commerciële of zich commercialiserende zenders, zoals de nieuwe BRTN, records bereiken. Het kwaliteitstijdschrift waarover we het hebben haalt deze

Vandenbussche

cijfers nu eenmaal niet. De vraag is of de overheid zelf wel actief genoeg is om een kwaliteitsvol letterenbeleid ingang te doen vinden om er zo een breder draagvlak voor te helpen creëren.

We hebben het vroeger reeds vaker gehad over het feit dat het globale budget van de Vlaamse regering voor cultuur veel te laag is – 3,8 percent van de Vlaamse begroting. Ondanks het feit dat in het vorige begrotingsjaar een gevoelige verhoging werd bewerkstelligd, blijft het toch huilen met de pet op. Los van deze vaststelling zijn er binnen de begroting van Cultuur grote onevenwichten. Dan heb ik het niet over cultuurposten die in andere, meer mistige begrotingszones zijn verscholen, iets waarop tijdens de begrotingsbesprekingen door verschillende leden werd gewezen. Ons inziens is de factor kwaliteit niet steeds het alfa en het omega van het toekennen van overheidsgelden. In een tijd waarin de leescultuur onder zware druk van de commerciële massamedia staat, slaagt de Vlaamse regering erin 2,8 miljoen frank vrij te maken voor leesbevordering.

Ik zal de vragen van mijn interpellatietekst niet woordelijk herhalen. Ondertussen verschenen immers reeds een aantal gegevens over de precieze verdeling voor de subsidies voor 1997 : we kregen een volledig overzicht in het novembernummer van de nieuwsbrief Muziek, letteren en podiumkunsten. Anderzijds hebben we de voorbereidende teksten gekregen die ook op het kabinet werden besproken met mensen uit de sector. Hieruit blijkt dat er voor 1998 een nieuwe oriëntatie bestaat die eveneens werd aangekondigd naar aanleiding van de uitreiking van de Cultuurprijzen, op 9 november in Antwerpen.

Ik dacht dat het vandaag dan ook interessant zou zijn om daar dieper op in te gaan en hopelijk een aantal nieuwe krachtlijnen aan te duiden voor uw beleid terzake. Ik hoop dat u ons vandaag ook enig nieuws kunt geven – ik neem aan dat er terzake ondertussen wel contacten zijn geweest – over het specifieke geval van het Nieuw Wereldtijdschrift. Geef immers toe : het kan niet dat dit tijdschrift verdwijnt.

De voorzitter : De heer Stassen heeft het woord.

De heer Jos Stassen : Bij de begrotingsbesprekingen hebben we deze problematiek reeds uitgebreid behandeld. Ik zal het dan ook vrij kort houden. We delen de bezorgdheid van de heer Vandenbussche.

Het Nieuw Wereldtijdschrift was binnen zijn genre een bestseller. Het verkocht veel beter dan heel wat andere tijdschriften met hetzelfde doelpubliek en onderwerp. Toch bleek het financieel-economisch onleefbaar.

De Vlaamse Gemeenschap is in de eerste plaats een cultuurgemeenschap. Wat kunnen we doen om dergelijke tijdschriften levensvatbaar te maken ? Het is niet de taak van de overheid om zelf tijdschriften uit te geven. De tijd dat de overheid dit moest doen, is gelukkig voorbij. Ze moet wel een kader creëren waarin het mogelijk wordt om dergelijke tijdschriften uit te geven. Wat kan de overheid doen om het Nieuw Wereldtijdschrift of een eventuele opvolger op een levensvatbare manier te laten werken ?

Wat heeft de overheid in het verleden gedaan om dergelijke tijdschriften te subsidiëren ? Kan de overheid geen instapcheque geven aan mensen die het tijdschrift opnieuw willen opstarten ? Sommige mensen willen hun nek wel uitsteken, maar dan wel op voorwaarde dat ze het eerste jaar niet op de fles gaan. Kan de overheid niets meer doen ? De meest aantrekkelijke oplossing, emotioneel gezien, is de heroprichting van het Nieuw Wereldtijdschrift. Het tijdschrift zou in elk geval dezelfde kwaliteit moeten bieden en dezelfde mensen bereiken.

De voorzitter : Minister Martens heeft het woord.

Minister Luc Martens : De analyse is juist. De middelen voor het letterenbeleid zijn te beperkt. We hebben de voorbije jaren telkens een stapje vooruit kunnen zetten, maar nog niet genoeg. Ik denk dat we in de commissie een akkoord kunnen bereiken over een fonds voor de letteren. Op die manier kunnen we een grotere stap zetten dan in het verleden.

Die stappen waren in het verleden relatief groot. Als men aan een frank een frank toevoegt, dan heeft men een stijging van 100 percent. De stijging is proportioneel sterk, maar in absolute cijfers blijft het budget beperkt.

Ik volg met aandacht de discussies over een fonds voor de letteren. Daar moet echter voorzichtig vorm en inhoud aan worden gegeven. Men beweert dat de politieke invloed te zwaar doorweegt, quod non. De eerste die kan bewijzen dat we in de voorbije twee en een half jaar politiek zijn tussenbeide gekomen, mag ons publiek aanklagen. Dat is totaal onjuist.

Martens

Ook bij de verzelfstandiging moet een objective-ring worden ingebouwd. Vrienden durven elkaar wel eens bedienen. Dit is niet typisch voor de politiek : veel politici hebben dit inmiddels achterwege gelaten. In deze sector bestaat dit fenomeen ook. Laten we ons hierover niets wijsmaken. Het is een boeiende uitdaging.

Het NWT is een aandachtspunt, maar men kan geen beleid voeren voor een enkel tijdschrift. Het is erg dat het NWT is gesneuveld, maar men kan enkel een globale oplossing zoeken. We kunnen niet voor ieder tijdschrift dat komt aankloppen, een reddingsoperatie opzetten. De overheid moet haar verantwoordelijkheid nemen door de creatie van een structureel kader.

Het moet tegelijk duidelijk zijn dat de verantwoordelijkheid ook bij de lezer ligt. Ik heb met genoeg vastgesteld dat het laatste nummer van het NWT een absolute bestseller was. Cynisch genoeg waren de problemen van het NWT en het feit dat het laatste nummer volledig aan Herman De Coninck was gewijd, de redenen van dit succes. Het zou jammer zijn als men het publiek enkel kan mobiliseren wanneer het slecht gaat. Dit getuigt toch wel van een zeer beperkt verantwoordelijkheidsbesef van de lezer.

De uitgever speelt ook een belangrijke rol in dit verhaal. Hij denkt in de eerste plaats economisch en laat zijn artistieke roeping pas op de tweede plaats komen. Dit blijkt ook zo te zijn bij de discussies over het NWT.

De mensen die verantwoordelijk zijn voor het NWT, schrijven dat ze tevreden zijn over de geleverde inspanningen. Dat zeg ik niet om mezelf te bewieroken, maar ik lees het. Ik wil echt tot een oplossing komen, maar kan niet alles. Op een zeker ogenblik zou ik wellicht onrechtvaardig handelen door op één punt teveel te doen.

We zoeken momenteel naar overbruggingskredieten, wat een substantieel bedrag kan zijn dat oploopt tot bijvoorbeeld 2 miljoen frank. We kunnen natuurlijk ook zoeken naar een globale structurele subsidiëring die zich voor de betere tijdschriften ook op een beter niveau situeert. Binnen de beperkte marges die we moeten respecteren, leveren we zo diverse inspanningen.

We hopen met de verantwoordelijken voor dit Nieuw Wereldtijdschrift, onder meer de heer Piryns, door een goed overleg oplossingen te kun-

nen vinden. Ik herhaal nogmaals dat ook de wereld van de uitgevers zijn verantwoordelijkheid moet opnemen. Of we in dit opzet slagen, zal in de volgende weken moeten blijken. Omdat het echter om een bijzondere omstandigheid gaat, zijn we wel bereid om budgettair iets extra te doen.

Mijnheer Vandenbussche, u stelde vragen over het leesbevorderingsbeleid. In eerste instantie moeten we daar een onderscheid maken tussen wat echt leesbevordering als dusdanig is, en de initiatieven die manifest qua aard ook leesbevorderend werken. Voor de leesbevordering op zichzelf is in de begroting – slechts, zou men kunnen zeggen – 2,8 miljoen frank ingeschreven. Aan lezingen bijvoorbeeld wordt 11,3 miljoen frank toebedeeld. Daarbij zijn ontmoetingen mogelijk tussen de potentiële of geïnteresseerde lezer en de auteur, en dat alleen al is een vorm van leesbevordering. Als in het kader van de jeugdboekenweek elk jaar ook een boekenfeest wordt georganiseerd, wat gebeurt in samenwerking met het Nationaal Centrum voor de Jeugdliteratuur, dan is dat zeker een activiteit die gericht is op leesbevordering. In het voorbije jaar, 1997, is voor dergelijke projecten in totaal 18,1 miljoen frank vrijgemaakt.

Als we het hebben over leesbevordering in de meest strikte betekenis, dan refereert dit onder meer aan de Jonge Gouden Uil, een project dat aardig wat bijval heeft gekend. De idee vonden we in het buitenland, maar niet in Nederland. Integendeel, wij hebben het via de Taalunie in Nederland geïntroduceerd. Dit Vlaams initiatief was geïnspireerd door wat in Frankrijk al bestond. Dan is er nog het jongerenblad Barst, dat evenzeer tot doel heeft de leescultuur in de hand te werken. Het Boekenbox-project dat in zowat 150 onthaalcentra en kinderdagverblijven loopt, is een leesbevorderingsactiviteit, net zoals de scholenbegeleiding in het kader van de Boekenbeurs in Antwerpen. En dan zijn er nog de vele leeskringen die zich op dat vlak sterk hebben ontwikkeld, in Nederland maar ook in Vlaanderen.

Ten slotte is er nog onze campagne die we voeren via folders en affiches, om projecten bekendheid te geven. We spenderen daaraan een luttele 350.000 frank. Ondanks de geringe middelen merken we dat er toch een zekere originaliteit van uitstraalt. Alles bij elkaar genomen, gebeurt er uiteindelijk aardig wat met die 2,8 miljoen frank. Bij collega's en andere departementen zie ik niet zelden grotere budgetten toekennen aan bevorderingsacties, die een beduidend kleinere impact hebben.

Martens

Voor 1998 wordt het budget aanzienlijk opgetrokken van 2,8 miljoen frank tot 10 miljoen frank. Dit betekent bijna een verviervoudiging van de middelen. We zullen de koers die we hebben ingezet, verder aanhouden, uitbreiden en verdiepen teneinde na te gaan of er nog nieuwe initiatieven zijn die de leesbevordering in de hand kunnen werken.

Bij ons werk rond het Nieuw Wereldtijdschrift, zijn we bezig een kader uit te tekenen waarbinnen het tijdschriftenbeleid gestalte kan krijgen. Daarover hebben we al uitvoerig van gedachten gewisseld – bij de begrotingsbesprekingen vestigden onder meer mevrouw Maes, mevrouw Lindekens en de heer Stassen daarop de aandacht. We hebben overigens ook aandachtig geluisterd naar de bedenkingen die terzake zijn geformuleerd in de commissie en het parlement.

Wat nu voorligt, is een ontwerp van nieuw reglement, dat de middelen op een meer selectieve basis wil verdelen. Het is onmogelijk alles in leven te houden en tegelijk te zeggen dat de grootsten meer middelen moeten krijgen. Ondanks het risico dat er al eens een boze brief bij een parlementslid zal terechtkomen, moeten we op een bepaald ogenblik keuzes maken.

We gaan er bij dit ontwerp van uit dat we de kwaliteit meer zichtbaar willen maken in de beoordeling van de tijdschriften. De basiskwaliteit is daarbij het zogenaamde niveau B; een uitzonderlijke kwaliteit wordt als niveau A bestempeld. Daaraan wordt ook nog een zekere spreidingsgraad gekoppeld, ongeacht of het om losse nummers of abonnementsverkoop gaat. Ook met de consequenties voor de creativiteit wordt rekening gehouden : kunnen mensen elkaar vinden in het kader van zo een tijdschrift ? Een tijdschrift is immers, zoals mevrouw Maes zei, te vergelijken met een theaterwerkplaats : het is een broedplaats, een salon, een trefpunt, een forum waar men kan discussiëren. Die dimensie moet zeker correct worden ingeschat, maar we mogen ook niet blind zijn voor de cijfers.

Tijdschriften moeten uit de startblokken kunnen komen, maar als die periode overbrugd is, moet er toch een zeker draagvlak zijn aan abonnementen of verkoopcijfers. De norm werd bepaald op 350, wat betekent dat er 1 abonnement per gemeente moet zijn. Er zijn 308 gemeenten in Vlaanderen. Ik wil daarmee aantonen dat dat niet zo een moordend cijfer is.

Ik zal met de grootste openheid naar de verschillende reacties van het veld luisteren. Daarna neem ik wel een beslissing. Misschien komt er wel iemand met een heel creatief voorstel aandragen, maar tot vandaag is dat nog niet het geval geweest. Men zegt wel wat men niet wil, maar niet wat men wel wil, rekening houdend met wat haalbaar is binnen het budget.

Ook degelijke tijdschriften moeten kansen krijgen. Als iedereen geld wil krijgen uit één budget, blijft er natuurlijk geen geld over voor degenen die men echt steengoed vindt en professioneel wil ondersteunen. Als men het manna aan iedereen uitdeelt, verdeelt men eigenlijk de grote armoede. We moeten dus selectief zijn, en aanvaarden dat een aantal mensen eens een boos artikel over ons schrijven.

De voorzitter : De heer Vandenbussche heeft het woord.

De heer Michiel Vandenbussche : Mijnheer de minister, is er met de redactie van het Nieuw Wereldtijdschrift overleg gepleegd ?

Minister Luc Martens : Ja, die mensen zijn in november nog op mijn kabinet geweest. Er waren ook nog andere contacten. Ik denk niet dat ze het gevoel hebben dat we niet proberen om actief een oplossing te zoeken. Ik heb de indruk dat ze vinden dat we een eerlijke inspanning doen. Misschien dat andere commissieleden nog contact met hen hebben gehad ?

Mevrouw Kathy Lindekens : Ze willen resultaten zien.

Minister Luc Martens : Wij willen dat ook. Zij weten echter niet binnen welke grenzen we naar een oplossing zoeken. Ze beseffen wel dat we niet alles kunnen. Ze gedragen zich ook niet banaal of belachelijk. Integendeel, ze hebben veel verantwoordelijkheidszin. Ze begrijpen dat het om een gedeelde verantwoordelijkheid gaat. Dat is dus positief van hen.

De voorzitter : Het incident is gesloten.

[...]

– *De vergadering wordt gesloten om 15.45 uur.*